

Eleanor Glanville (ca.1654 - 1709)

Els avantpassats d'Eleanor Glanville (nascuda Goodricke) formaven part d'una distingida família de Yorkshire, descendent d'Alfred el Gran, rei de Wessex (871-899). El pare d'Eleanor, el capità Richard Goodricke, havia lluitat a la guerra civil anglesa en el bàndol dels parlamentaris, els anomenats Roundheads, però va rebre el perdó del rei. La seva mare, Muriel, va heretar una propietat considerable que incloïa la mansió medieval de Tickenham Court, a Somerset, i Eleanor la va convertir més tard en casa seva.

Eleanor es va casar amb Edmund Ashfield, però aquest va morir jove i ella es va quedar amb dos nens petits per cuidar. Poc després contragué matrimoni amb Richard Glanville, la família del qual disposava de propietats a Suffolk, i amb qui va tenir una filla i un fill.

Sembla ser que Richard era un home violent i fins i tot una vegada «va ensenyar Eleanor una pistola carregada de bales i amb el gatell a punt», amenaçant-la amb disparar i matar-la. Richard tenia una amant, Sarah Street, i segons alguns informes, es va produir un matrimoni bígam facilitat per un clergue a qui se li va mostrar una declaració que testificava que Eleanor estava morta. Finalment, Eleanor es va poder separar del seu marit l'any 1698, però els seus mals de cap no varen acabar aquí i la història va prendre un gir dramàtic, com veurem més endavant.

Encara que fascinada per les papallones des que era petita, Lady Eleanor només va convertir-se en una col·leccionista seriosa durant la seva maduresa, després d'aquesta separació matrimonial.

La vida i els treballs entomològics de Glanville han estat objecte d'intensos estudis per part de diversos historiadors, entre ells P.B.M. Allan, *Mrs Glanville and Her Fritillary* (ERJV, 63, 1951, pp. 292-294); R.S. Wilkinson, *Elizabeth Glanville, an early Entomologist* (Ent. Gaz., 17, 1966, pp. 149-160); o W.S. Bristowe, *The Life of a Distinguished Woman Naturalist, Eleanor Glanville, ca. 1654-1709* (Ent. Gaz., 18, 1967, pp. 202-211).

Wilkinson demostrà que Glanville va col·leccionar extensament, especialment lepidòpters, en un moment en que aquesta afició era molt poc usual. Va guardar mostres de larves i de les seves plantes nutrients; i també va criar un nombre d'espècies identificables per les seves acurades descripcions. Aquest coneixement es deu a documents contemporanis i molt particularment a la correspondència amb James Petiver¹, que la considerava «una volguda amiga» i està conservada en el *Natural*

¹ James Petiver (1663-1718), conegut com el "pare de l'entomologia anglesa", va ser un naturalista i farmacèutic de Londres nascut a Hillmorton (comtat de Warwickshire, West Midlands). Va ser membre de la *Royal Society* i mantingué correspondència amb nombrosos naturalistes, entre ells els molt importants John Ray i Han Sloane. Algunes de les seves notes i exemplars varen ser usades per Carl Linné en la descripció de noves espècies.

Petiver va posar molts noms comuns a papallones angleses i va escriure un dels primers llibres sobre aquests insectes, *Gazophylacium naturae et artis* (1702-1706), utilitzant la llengua anglesa i la llatina. Petiver va rebre nombrosos espècimens, insectes i també cargols i plantes, molt divers material enviat per naturalistes i viatgers residents en tots els mars, que incloïen, entre molts altres, a Samuel Browne i Edward Bulkley de Madràs, Jesse Jones de Barbària, el capellà jesuïta Georg Joseph Kame de Manila, el Dr. Sherard de Turquia o James Cuninghame des de Condore (Índia) i Cochinchina (Vietnam).

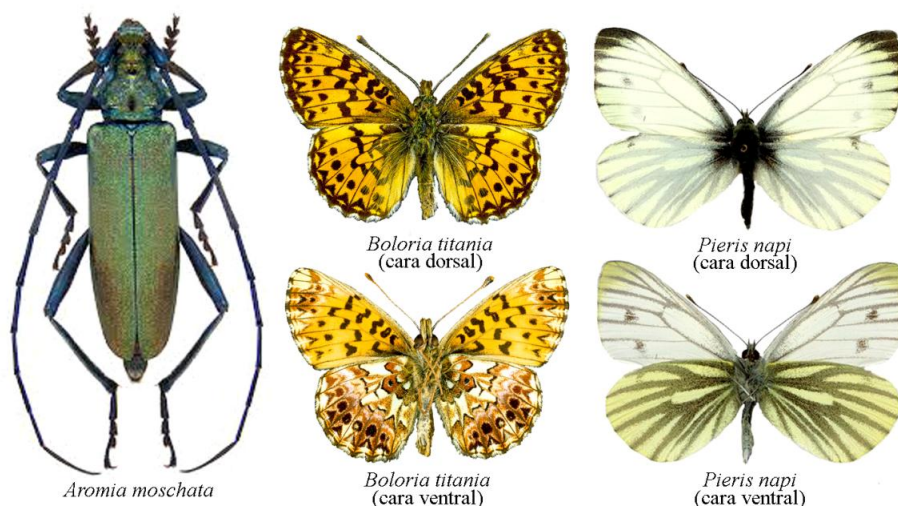
Petiver va mercadejar aquestes peces, comprant-les i venent-les sovint a preus exorbitants. Des de 1709 va fer servir la seva posició a la Societat de Farmacèutics per utilitzar el jardí botànic de Chelsea amb fins

History Museum de Londres. Richard, un dels fills d'Eleonor, va ser aprenent de Petiver i donà testimoni dels seus contactes freqüents².

El 28 de desembre de 1702, per exemple, Glanville va escriure Petiver des de Bristol, dient-li que havia descuidat netejar correctament les seves col·leccions i se li havien espatllat alguns coleòpters. En una altra carta de data similar refereix que havia caçat «quatre scarabaei» i que «només tinc en cria dos exemplars del gran escarabat verd, el que fa tan bona olor que perfuma tota l'habitació», en una presumible referència al cerambícid de l'espècie *Aromia moschata*. Sembla ser que va ser la primera persona que crià coleòpters.

Eleanor Glanville és coneguda per haver recollit papallones àmpliament en un moment en què era inusual per a tothom, i encara més que una dona s'interessés per l'entomologia. Glanville va criar papallones i arnes, i podria haver estat la primera en referir-se a les larves de la família Geometridae com a "bucles". Un espectador incrèdul, un tal John Brewton, va escriure com «ella i les seves dues noies aprenents posaven un llençol sota les tanques i matolls i amb un pal remenaven aquestes tanques i van capturar un parell de larves».

Eleanor va descriure les primeres etapes de la *White Fritillary* (*Boloria titania*) i de la *White Green* (*Pieris napi*), en una de les primeres referències detallades de les papallones criades.

D'altra banda, era difícil mantenir la seva col·lecció i en una de les cartes escrites a Petiver, Glanville li informà que «els àcars han fet el pitjor i aquest any s'han menjat un centenar dels meus millors exemplars». La seva "noble" col·lecció probablement es va perdre fa molt de temps, però recentment s'ha trobat en el *Natural History Museum* una papallona i dues arnes que va donar a Petiver i que pertanyen a la col·lecció de Hans Sloane³.

particulars. Un cop mort, les seves col·leccions varen ser comprades per Hans Sloanae, el 1718, per la quantitat de 4.000 lliures; però segons va expressar Sloane, les col·leccions estaven en molt mal estat.

² Eleanor també mantingué correspondència amb altres naturalistes com John Ray, William Vernon, Joseph Dandridge o Adam Buddle.

³ Sir Hans Sloane (1660-1753) fou un metge i botànic molt distingit que prestà els seus serveis als reis George I i George II. Tenia una de les col·leccions més importants del seu temps pel que respecta a plantes, animals, antiguitats, monedes i molts altres objectes, de manera que era conegut com "el gran col·leccionista". Les seves col·leccions eren molt preuades i els passadissos de la seva casa a Londres, a

El naturalista William Vernon, en una carta escrita a un amic seu l'any 1703, va esmentar una reunió en la que participà «una notable senyora amb la col·lecció més gran i noble de papallones, totes angleses, que mai haguéssim vist». Que existís una col·lecció important, desconeguda per Vernon i els seus contemporanis, era molt significatiu en aquella època pionera; però que haguessin estat recollides per una dona, i que a sobre tingués riques propietats, era absolutament sorprenent.

Petiver va ser el primer autor en donar noms anglesos a les papallones, molts dels quals com *Brimstone* (*Gonepteryx rhamni*), *Red Admiral* (*Vanessa atalanta*) o *Tortoiseshells* (*Aglais urticae*) encara s'utilitzen avui en dia. I és sabut que va utilitzar alguns dels exemplars i observacions d'Eleanor en la compilació de la seva obra, *Gazophylacii Naturae & Artes Decas Prima*, un catàleg il·lustrat de quadrúpedes, aus, peixos, rèptils, insectes, vegetals, minerals i fòssils britànics publicat l'any 1702⁴.

Algunes de les cartes entre Eleanor i Petiver tractaven sobre papallones, entre elles la de l'espècie que hauria de convertir-se en la "Glanville Fritillary", que ella capturà a Lincolnshire. Petiver la cita en la seva obra com la "Fritillary de Lincolnshire", que al seu torn es convertí en espècie tipus de Linné; i segons Petiver, «la papallona va adquirir el seu nom comú a partir de l'enginyosa Lady Glanvil». Poc temps després, tothom es referia a l'insecte d'aquesta manera.

Actualment, la *Glanville fritillary* o fritil·lària de Glanville⁵, *Melitaea cinxia* amb el seu nom científic (és el "damer puntejat" en català), és una petita papallona de la família Nymphalidae. Malgrat que l'espècie es troba en gran part de l'Europa continental i Àsia, a Gran Bretanya es localitza només en uns pocs quilòmetres de penya-segats sorrencs i petites valls litorals a la meitat sud de l'illa de Wight, amb una única colònia peninsular en un penya-segat de Dorset.

Bloomsbury Square, estaven plenes de les espècies i objectes recol·lectats. El Museu de Sloane es va convertir en una atracció i era molt visitat. Inclús Carl Linné utilitzà els seus escrits i dibuixos com a base per a les descripcions de noves espècies en el seu treball *Species Plantarum*.

Sloane va morir amb 93 anys i en el seu testament va llegar a la ciutat de Londres, per 20.000 lliures a repartir entre els seus hereters, els seu enorme Gabinet d'Història Natural i la seva Biblioteca, compostos per unes 200.000 espècies i 50.000 volums. La col·lecció va ser ubicada en l'antic palau del Duc de Montagu, a Great Russel Street, que també havia estat comprat pel Parlament anglès, originant-se així el nucli del que seria el *British Museum*.

⁴ En la seva obra, Petiver explicita algunes de les espècies que Eleanor li va fer arribar i que en alguns casos era la primera vegada que les veia, com la "Cochinella Occidentalis oblonga"; "Phalaena alba parva occidentalis"; "Phalaena occidentalis coloribus"; "Phalaena occidentalis fulva, trifasciata"; "Phalaena fasciata perelegans"; "Phalaena occidentalis angliae lituris ex aureo"; "Phalaena occidentalis angliae alba" o "Phalaena occidentalis angliae virescens".

⁵ Les fritil·làries, del gènere *Fritillaria*, son unes plantes bulboses que pertanyen a la família de les liliàcies.

Sembla ser que una evident i constat disminució en el seu nombre va tenir lloc a partir del segle XIX, doncs en diverses ocasions s'havia trobat en parts del sud d'Anglaterra, fins i tot en llocs com Londres, Tottenham o Dulwich, on havia estat caçada per James Dufield i altres. William Lewin, en la seva obra *The insects of Great Britain* (1795), es referí a ella com *Plantain Butterfly* (papallona del plantatge) i esmentà que no era comú.

La distribució de la papallona ha canviat poc en les darreres dècades, encara que hi ha hagut un pèrdua d'hàbitat degut a les mesures de protecció costera. El seu descens es deu en part als seus hàbits: la seva única planta nutrícia és *Plantago lanceolata*, (*ribwort plantain* o *english plantain* en anglès; plantatge en català); les seves erugues necessiten el calor del sol directe i li agrada fer la posta d'ous en plantes que creixen en terrenys gairebé nus i en vessants orientades al sud. Els intents de reintroducció a altres zones continentals han fracassat fins ara, tot i que l'escalfament global podria ajudar eventualment al seu retorn.

Eleanor és possiblement la primera dona de la història natural britànica, i és sens dubte un dels pioners entomòlegs més importants. Però malgrat que una de les papallones més rares del Regne Unit porta el seu nom, aquest apareix com una simple nota al peu en els llibres d'història. Però Glanville és més recordada pel fet que els seus fills, liderats per Forest, varen considerar que el motiu de la seva passió per l'estudi de les papallones era un senyal evident de bogeria.

Eleanor va néixer just després de la Guerra Civil anglesa, un moment en què les dones eren menyspreades pel seu interès en la ciència, considerada una desgràcia per a la seva família i el seu sexe si es ficaven en activitats inadequades i inclús es creia que emetien influències malignes sobre els experiments. Les papallones mateixes varen ser vistes com a criatures sinistres que representaven les ànimes dels morts. Per empitjorar les coses, Eleanor no vivia a Londres, la llar de la institució científica recentment establerta, la *Royal Society*, sinó en els pantans nebulosos i aïllats dels Somerset Levels, al sud-oest d'Anglaterra.

A l'obra de Moses Harris⁶ és on es va donar informació sobre "Lady Glanvil" i la papallona que porta el seu nom; i a partir d'aquí es va despertar la curiositat per saber qui va ser aquesta dona en realitat. Harris va escriure, referint-se a aquesta papallona, que «va prendre el seu nom de l'enginyosa Lady Glanvil, la memòria de la qual recordem pel patiment sofert a causa de la seva curiositat. Es varen fer algunes al·lusions contra ella per estar en desacord amb la seva manera de fer, i van intentar deixar-la al marge de la societat pels seus suposats actes de bogeria intermitent ("*Acts of Lunacy*")», doncs es va sentenciar que ningú, a no ser que estigués privat del seus sentits, podia anar a la recerca de papallones».

⁶ Moses Harris (1730-ca. 1788) fou un entomòleg i il·lustrador anglès. Havia estat encoratjat en l'entomologia des de molt jove pel seu oncle, un membre de la Societat dels Aurelians; i el 1762 es convertí en secretari d'aquesta institució. Va ser un artista expert i mostrà alguns dels seus dibuixos d'insectes a la *Royal Academy* l'any 1785. Va dibuixar i gravar il·lustracions per a llibres de diversos naturalistes, com Dru Drury (*Illustrations of Natural History*, 1770-1782) o John Coakley Lettsom (*The naturalist's and traveller's companion*, 1774).

Harris va publicar l'any 1766 *The Aurelian or natural history of English insects; Namely, Moths and Butterflies. Together with the plants on which they feed*, una obra magnífica on apareixen 44 làmines il·lustrades, preferentment de papallones diürnes i nocturnes, amb les seves explicacions pertinents. Posteriorment, Harris es va dedicar a descriure diverses espècies de libèl·lules i fou el primer artista anglès en dibuixar-les amb precisió i en identificar-les científicament.

Bristowe descobrí el nom real de Glanville (també s'havia dit que es deia Elizabeth, segons va aparèixer en alguna de la correspondència amb Petiver) i va detallar la trista història del final de la seva vida, quan es separà del seu marit, com s'ha dit un home malhumorat i violent que hauria estat la causa de la seva presumpta malaltia mental.

El cas és que l'any 1698, Richard Glanville va tractar de quedar-se amb la gran fortuna que Eleanor havia heretat i enfrontà els seus fills contra ella afirmant que el seu interès per les papallones era un signe de bogeria. Entre altres coses, el marit d'Eleanor organitzà una conspiració per segrestar un dels seus fills, Richard, el que havia treballat amb Petiver, amb l'objectiu de persuadir el jove a renunciar a la propietat que ell hauria d'heretar i transferir-se-la a ell i a la seva nova amant. Aquest home li va fer xantatge amb nombroses amenaces, incloent-hi la fam i ser enviat a Barbados com esclau. Eleanor el va buscar desesperadament mentre el noi era canviat amb freqüència d'amagatall.

Però lluny de semblar una llunàtica, les maquinacions de Richard varen fracassar i Eleanor demostrà que no seria fàcil apoderar-se de la seva herència. Per aconseguir-ho, va decidir que les seves propietats passarien a ser gestionades sota la cura d'uns depositaris i el principal legatari seria un cosí seu segon, Sir Henry Goodricke.

El 1709, quan Eleanor va morir, es va fer pública la seva voluntat; però el fill major, Forest, lliurà un escrit en el què aspirava a l'anul·lació d'aquesta decisió, doncs afirmava que s'havia apartat als drets d'herència dels fills d'Eleanor perquè ella creia que s'havien convertit en fades i follets.

El cas va ser presentat davant el jutge del tribunal de Wells l'any 1712. Es van examinar un centenar de testimonis i els veïns van explicar nombroses històries sobre les excentricitats entomològiques d'Eleanor, que van ser repetides i exagerades. El que desconcertava era el fet que una dama amb propietats pagués noies aprenents per recollir «cucs i mosques». Segons el testimoni d'una d'elles, Mary Sherburne, «ella només estava satisfeta i de bon humor quan es trobava entre les seves papallones». Eleanor va ser acusada de no viure «segons els status establerts, de malbaratar els seus béns i anar a una casa pública per beure en lloc de portar-se com ho havia de fer una dama de la seva posició. També se la va observar vagant per les zones baixes de la ciutat, les menys recomanables, sense tota la roba necessària, com una gitana».

Moses Harris explicava en la seva obra que «el Dr. Sloan i el Sr. Ray⁷ van donar suport a Eleanor. L'últim cavaller anà a Exeter i en el judici va satisfer la demanda del jutge elogiant la investigació de la Lady sobre les meravelloses Obres de la Creació i exposà la seva opinió: ella no només va fer de l'estudi dels insectes una part de la seva diversió i gaudi, sinó que fou tan curiosa en el seu jardí que va fer créixer una flor de lis a partir d'una llavor, i per això a dia d'avui és coneguda com la «Miss Glanvil, flamant flor de lis»⁸.

El veredicta escrit no ha estat trobat, però el resultat és que la sentència va ser favorable a Forest, el fill d'Eleanor. I es va acordar, en qualsevol cas, que a Wells, ningú «sense estar privat dels seus sentits hauria d'anar a la recerca de papallones». Bristowe va senyalar que la d'Eleanor Glanville va ser la «trista història d'una gran entomòloga que va trobar la felicitat en la història natural enmig d'una gran pena».

⁷ Moses Harris es confon, i sens dubte es tracta de James Petiver i no pas de l'entomòleg John Ray, que havia mort l'any 1705.

⁸ Malauradament, no ha aparegut cap rastre sobre les declaracions jurades de Petiver i Sloane a favor d'Eleanor. Tampoc s'ha trobat cap notícia sobre la "Miss Glanvil, flamant flor de lis".